

З НАГОДИ ВЕЛИКОДНЯ НАШИМ СПІВРОБІТНИКАМ, ЧИТАЧАМ ТА ІХ БАТЬКАМ, ОПКУНАМ, УЧИТЕЛЯМ І ВИХОВНИКАМ, УСІМ ПРИХИЛЬНИКАМ НАШОГО ЖУРНАЛУ Й ЖЕРТВОДАВЦЯМ

ш л е

Редакція „ВЕСЕЛКИ”

75-ЛІТТЯ ВИДАВЦЯ „ВЕСЕЛКИ”

Цього року видавець „Веселки” Український Народний Союз та його щоденна газета „Свобода” відзначали 75-ліття свого існування й праці. З тієї нагоди відбувся в Нью Йорку ювілейний бенкет, у якому взяло участь понад шістсот людей. Крім членів Головного Уряду УНС та представників його Відділів, на бенкеті були присутні найвищі достойники Української Католицької Церкви і відпоручник Української Православної Церкви в ЗСА, представники різних українських установ, товариств і організацій та почесні гості — сенатор Павло Юзик з Канади і п-ні Патриція Гіт, асистентка міністра здоров’я, освіти й суспільної опіки, яка у своїй промові згадала й про „Веселку”. Верховний Архієпископ Йосиф Кардинал Сліпий та Президент ЗСА Ричард Ніксон прислали свої привіти. Читачі „Веселки” бажують своєму видавцеві постійного росту й многих літ!

ХТО Я?

Не ходжу я, а скакаю,
Бо нерівні ноги маю.
Через поле навмання
Перегнав би і коня.

В полі, в лісі навкруги —
Скрізь у мене вороги.

Я страшений боягуз,
Веіх на світі я боюсь.

Часом лізу я у шкочу —
Ім капусту на городах,
Моркву, ріпу, бураки.
Відгадай — хто я такий?

ЩО ЦЕ?

а) Сталеві крила,
Літає вміло;
Хоч не птиця —
В повітрі мчитьсця.

б) Я лише тоді стою,
Як іду-біжу,
А зупинюся і стану —
Падаю-лежу.

в) По залізу залізо біжить,
а під залізом дерево лежить.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК і РОЗВ’ЯЗКИ РОЗВАГ у „ВЕСЕЛЦІ” за БЕРЕЗЕНЬ ц. р.: ДИВНА ДОРІЖКА: ескалатор. ЗНАЙДІТЬ ОДНАКОВІ КВАДРАТИ (стор. 7-ма): однакові — перший і восьмий квадрати.

ДІТИ! ЗБЕРІГАЙТЕ ОКРЕМІ ЧИСЛА „ВЕСЕЛКИ” Й СКЛАДАЙТЕ ІХ У РІЧНИКИ! ПРИДБАЙТЕ ГАРНО ОПРАВЛЕНІ ПОПЕРЕДНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛУ. ВІДНОВЛЯЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВЕСЕЛКИ”. ПРИСДНУЙТЕ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ І ЧИТАЧІВ!

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода” заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія з членів Об’єднання Працівників Дитячої Літератури. Річна передплата становить у ЗСА — 4.00 дол., у інших країнах — рівновартість цієї суми. Ціна окремого числа — 40 центів. Ціна подвійного числа — 60 центів.

Обкладинка роботи Я. Гніздювського.

“THE RAINBOW” — “VESELKA”

Published monthly, except June to September Bi-monthly
at Jersey City, New Jersey

81-83 Grand Street — Jersey City, N.J. 07303

Subscription \$4.00 per year.

Entered as Second Class Matter at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
М. Левицький — „Жучок” — гагілка

Христос Воскрес!

ЗАДЗВОНИЛИ ДЗВОНИ

(Оформлення сторінки — П. ХОЛОДНИЙ)

До схід сонця задзвонили
Дзвони на відправі,
Що Ісус воскрес з могили
У великій славі.

Задзвонили дзвони всюди
По широкім світі,
Щоб раділи серцем люди —
І старі, і діти . . .

Щоб квітки на свято вбрати
Лісову галяву,
Щоб пташата заспівали
Богові на славу . . .

Щоб хлоп'ята і дівчата
Їм допомагали,
Щоб гаївку, мов пташата,
Радісно співали.

Роляник

До схід сонця — удосвіта (at dawn);
відправа — богослуження, Служба Божа.

ЧАРОДІЙНЕ ЯЄЧКО

Був теплий весняний вечір. У лісі дерева вдягнули новісіньке листя. Навіть старі завжди-зелені дерева й кущі здавалися ще зеленішими. Сонце цілувало дрібненькі квіти на леваді, а вітер ніжно голубив високу свіжу траву.

Великий бурий ведмідь позіхнув і простягнувся. Його велику волохату спину ogrіло сонце, і він почував себе гарно. Він бурмотів і ступав поволі в напрямі старого дуплавого дерева, щоб поласувати пахучим медом.

Сірий зайчик-кляповух, дихаючи важко, затримався під кущем, щоб відпочити. Цілий ранок вовк-сіроманець гнався за ним. Були хвилини під час погоні, коли зайчик був певний, що вовк упіймає його. Однак, зайчик якось висмикнувся. Він тільки не знав, як довго щастя буде йому сприяти.

Червоний лис прямував через леваду у село.

Він був дуже голодний, і годована курка пригодилася б йому на сніданок. Лис перескочив срібний струмочок, що стрічкою вився через леваду. Налякав дві зелені жабки, погрівся проти сонця на камені й завзято пустився в погоню за польовою мишею аж до її нірки. Птиці підняли вереск, але лис не звертав на це уваги.

Він наближався до стежки, що вела в село, і раптом затримався. Перед ним у траві лежало щось, чого він ніколи ще не бачив. Воно виглядало наче яйце, але було вкрите різними узорами й кольорами. Лис наблизився й понюхав знахідку. Вона не мала запаху, не рухалася й виглядала незвичайно.

— Це якесь дивне яйце, якщо це взагалі яйце, — міркував лис. — Я ніколи не бачив щось таке. Дивує мене, звідкіля воно тут узялося. Гей, жовтогрудко, ходи-но сюди! Хочу щось тобі показати.

Мала жовтогрудка, пролітаючи мимо, почула голос лиса й пурхнула понад його головою, одначе не надто близько.

— Мій любий, це справді щось незвичайне у траві. Мій дорогий, дивуюся, що це таке. Чи це яйце? Чір-чір, воно мусить бути чарівне, — щебетала птичка, лопотячи крильцями.

— Замовчи, нерозумна птичко! — вилаяв її лис. — Краще пошукай вовка. Він багато знає і скаже нам негайно, що воно таке. Я пильнувати му знахідку.

Жовтобрюшка полетіла шукати вовка, а лис ходив кругом, оглядаючи незвичайне яйце.

Незабаром прибіг великий сірий вовк, а за ним польова миша й дві жабки, що вчули новину. Всі вони оглянули яйце, але ніхто з них не вмів сказати, чиє воно.

— Думаю, що нам треба покликати великого бурого ведмедя, — сказав нарешті вовк. — Він

має дуже велику голову. Сірий зайку, поскачи і знайди його!

Зайчик, що приєднався до гурту біля яйця, поскакав швидко, як тільки ноги могли його нести, щоб знайти ведмедя.

Прибігли й інші звірята, почувши метушню. Незабаром прибули майже всі лісові мешканці. Навіть бджоли залишили своє дупло і, наче великий рухливий м'яч, бриніли над головами звірів.

— Дайте дорогу ведмедеві, дайте дорогу ведмедеві! — кричав зайчик. За ним повільною ходою ступав великий бурий ведмідь. Він глянув на яйце, обнюхав його, похитав великою кудлатою головою і промовив: — Я не знаю.

Звірі почали перешіптуватися. Всі вони скупчилися наче для оборони.

Саме в цю хвилину надлетіла з села ворона. Побачивши гурт звірят, вона наблизилася, щоб довідатися, що сталося. Деякі звірі розступилися, щоб побачила яйце в траві. Вона поглянула на яйце, а потім на звірів.

— Що з вами? Не знаєте, що це таке?

Звірі поглянули на ворону й покивали головами.

— Та ж це звичайне куряче яйце! — сказала ворона.

— Куряче яйце, куряче яйце! — шепотіли звірі.

— Слухай но, чорна вороно — кого ти хочеш обманути? — сказав червоний лис, наближаючися до птиці. Я знавець курей і знаю не лише, як куряче яйце виглядає, але й як смакує.

Лис спрямував свій ніс на ворону.

— Це, — сказав, — не куряче яйце.

— Ну, я розумію вашу трудність, — заявила чорна ворона. — Вас збаламутили гарні кольори. Але, бачите, це яйце помальоване. Його називають писанка.

Ворона розказала звірям про писанки, як люди в селі їх пишуть і як однієї незвичайної неділі

обдаровують ними одне одного на знак дружби й доброзичливості. Ворона пояснила, що про це все довідалася від сільського півня, а той від собаки, а собака від kota.

Звірі слухали.

— Гаразд, як вам це подобається, — сказав червоний лис. — Це ніщо інше, як писане яйце, а ми всі думали, що це щось чарівне.

— Воно чарівне, любий лисе. Оця писанка має чарівну силу.

Ці слова сказала сова, така стара, як найстарше дерево у тому борі, а така розумниця, як тільки сови можуть бути.

— Глянь кругом, — гугніла сова, — бачиш он сіренького зайчика, що сидить біля вовка, бачиш польову мишу, що заснула поблизу орла й коника-стрибунця поміж жабками? А ось там бурий ведмідь і сарна і навіть дикобраз поруч ведмедика-полоскуна. Подумай, коли ми всі востаннє жили мирно гуртом без бійки, кусання, дряпання й погоні. Невже не бачиш, як чародійна сила яйця наче заворожила нас. Так, мої гостроносі друзі, оте яйце має чарівну силу дружби.

Сова замовкла. Стало тихо-тихесенько. Здавалося, що навіть вітер прислухався до слів старої птахи.

— Зберігайте чарівну силу писанки, — гугніла вона, — бо ця сила могутня й незвичайно корисна.

Звірі похилили голови. Великий бурий ведмідь ніжно підняв писанку своєю велетенською лапою і поніс її в ліс, а за ним рушив довгий похід волохатих і пір'ястих друзів.

Пояснення-словничок: левада — лука (meadow); голубити — пестити (to pet); дупло — отвір у спорохнілому дереві (hole in a rotten tree); жовтогрудка або жовтобрюшка — пташка з жовтим підгруддям (robin); пурхнути — нагло й швидко пролетіти (to flutter away); бриніти — гудіти (to hum, to buzz); збаламутити — змилити (to confuse); коник-стрибунець — grass-hopper; дикобраз — porcupine (латинська назва *hystria cristata*); ведмедик-полоскун — лісовий звірок, який споліскує у воді їжу (gacoon).

ДОБРОДИЙНИЙ ВУЛКАН

(Продовження з березневого числа)

ЩО БАЧИЛА ЛЮДА

В Іванка була менша сестра, Люда.

Одного вечора Іванко був дуже задуманий. Сказав Люді „добраніч” і, йдучи до своєї спальні, забув зачинити за собою двері.

Вночі Люда прокинулася. Чогось не спалося. Надворі стояла чудова місячна ніч. Світло місяця вливалось срібною хвилею в кімнату. Люді здавалося, що в суміжній кімнаті, у спальні Іванка, хтось ходить. Вона встала з ліжка й виглянула на коридор. З Іванкової спальні врилася на коридор вузька смуга світла.

Люда зацікавилася: над чим працює Іванко в таку пізню пору? Може готується до якихсь важких іспитів? Та ні, це пора якраз по іспитах. От, вона зараз його запитає.

— Іванку! Івасю! — півголосом промовила Люда.

Іванко наче здригнувся, але не перестав писати. Люда закликала вдруге, а далі постукала пальчиком у двері.

В ту ж мить Іванко піднявся з-за стола, і олівець випав йому з руки. Іванко підійшов хитким кроком до стіни й вимкнув світло. Люда чула, як він пробурмотів щось незрозуміле й ліг на ліжко.

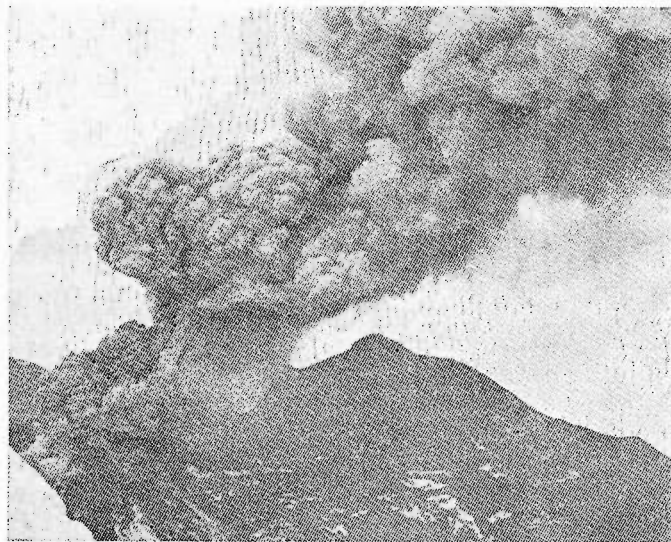
Люда подумала, що Іванко розгнівався на неї. Зняковіла вернулася до своєї спальні. Але, яке ж було її здивування, коли вранці виявилось, що Іванко нічого не знав про свою нічну працю за столиком! Людине оповідання слухав, як видумку. Врешті пішов до спальні пошукати того паперу, на якому він нібито щось писав уночі. Люда пішла слідом за ним.

На столі справді лежав папір з довгою колонкою чисел і хемічних знаків. Здивовано глянув Іванко на цей папір і сказав:

— Нічого не второпаю! Можна подумати, що Люда сама підкинула, жартуючи, цей папір — алеж це моє письмо! Як це могло статися? Я спав твердо усю ніч до ранку . . .

Загадку розв'язав батько. Іванко — сомнамбула, або, іншими словами, сновида. Людина-сновиди уві сні встає з постелі, рухається, щонебудь робить, часом говорить, але нічого не пам'ятає, що з нею діється.

Тоді й Люда нагадала собі, що Іванко не раз у місячну ніч ходив по кімнаті, переносив речі з

одного місця на друге, але від будь-якого звуку наче прокидався і швидко вертався на своє ліжко.

На цьому було б і скінчилося, якби не оті числа і знаки, що їх сновида понаписував на папері. По сніданні Іванко ще раз до них уважно придивився, потім скрикнув не то з радості, не то з переляку і побіг до батькового кабінету.

Обидва стали розглядати колонку чисел і знаків. Починалася вона тією формулою, яку запам'ятав Іванко в батьковім кабінеті під час розмови про дотеперішні досліди Інституту Вулканографії. Нижче були виписані різні хемічні сполуки, назви металів і вказівки, що з ними треба робити.

— Сину! — і інженер Малинко схопився із крісла. — Та це ж не якась нісенітниця! Це формула, що веде до розв'язки наших дослідів, до створення синтетичного металу! . . .

— Та невже, таточку? Це не якісь дурниці, написані безтямно рукою сновиди? — скрикнув Іванко.

— Ні, це не похоже на дурниці! Зараз дам цю формулу дослідникам перевірити.

Перевірка тривала довго, але вона виявила, що це справді найправильніша формула, яка веде до розв'язки. Директор інституту Малинко та його співробітники мали б повне право танцювати з радості, якби не те, що . . . формула не була закінчена. Остаточної розв'язки не було, була лише вказана дорога, куди до розв'язки прямувати.

— Таточку, чи це можливе? — спитав Іван-

ЧУЄШ, ЛІС ШУМИТЬ...

(Слова й музика Дарусі Кузьми, 11 років, учениці 6-ої класи)

The image shows a musical score for a song. It consists of two systems of music. The first system has a tempo marking 'ANDANTISSIMO' and a time signature of 5/8. The lyrics are: 'Чу-єш ліс шу-мить, каз-ку го-мо-нить, пі-сень-ку спі-ва... Си-ні про-ліс-ни роз-квіт-ли, Вже приї-шла вес-на, вже приї-шла вес-на.' The second system continues the melody and accompaniment. The lyrics are: 'ни роз-квіт-ли, Вже приї-шла вес-на, вже приї-шла вес-на.' The score includes a piano (p) dynamic marking and a mezzo-forte (mf) dynamic marking.

Чуєш, ліс шумить,
Казку гомонить,
Пісеньку співа...
Сині проліски розквітли —
Вже прийшла весна.

Втік Мороз дідок,
І розцвів бузок,
Сонце пригріва.
Чорний шпак гніздо будує,
Вже прийшла весна.

Любі діточки,
Киньте саночки.
Снігу вже нема.
Всі виходьте в ліс гуляти,
Вже прийшла весна.

Бачиш дозвруги
У квітках луги,
Серце ожива.
Все цвіте, усе радіє,
Бо прийшла весна.

ко. — Як я міг усе це без помилки написати та ще й уві сні, нічого не тямлячи?

— Можливо, саме тому, що уві сні, — відповів батько. — Досліді над сновиддям доказують, що тоді розум людини може підсвідомо діяти так справно, що наяву це не завжди буває можливе. Бувало таке, що сновида наяву зовсім не вмів плавати, але уві сні плавав, як олімпійський чемпіон. Коли ж його люди будили криками з берега, він зразу ж починав потопати.

Тому, що Іванко й Люда дуже зацікавилися, інженер Малинко докладно розповів їм про сомнамбулізм. Вислухавши батькові wyjaśnienia, Люда нараз залилася гіркими сльозами.

— То я винувата, що ця формула не закінчена! Я перешкодила Іванкові закінчити її! . .

Тяжко було її заспокоїти. Врешті Іванко сказав:

— Не журись! То не була твоя вина — ти не знала. А втім, хто може запевнити, що я справді був би дописав цю формулу до кінця? Може я сам прокинувся б або поналисував нісенітниці? Радіймо, що вже показана дорога, куди треба вести досліді. Вчені мають певні вказівки, вони працюватимуть далі, доки не дійдуть до кінцевої розв'язки.

(Продовження буде).

Пояснення-словничок: Розділ: **ЩО БАЧИЛА ЛЮДА?** Суміжний — adjacent, neighbouring; смуга — strip; хиткий — shaly, unsteady; зніяковілий — disconcerted, embarrassed; видумка — вигадка, видумана подія (dodge, gadget); колонка — тут: список; второпати — збагнути, зрозуміти (to grasp, to understand); почерк — характер (рід) шрифту; сновида — сомнамбула (a person walking while sleeping, sleep-walker); сновиддя — somnambulism; формула — тут: рядок чисел і хемічних знаків, якими виражене наукове ствердження; нісенітниця — nonsense; безтямно — senselessly; підсвідомо — subconsciously; наяву — in reality.

ВЕСЕЛОУЧКА СТОПНКА ДЛЯ МАЛЯТ

КРОЛИК

(Ілюстрація Б. Божемського)

Білий кролю хутрянй,
ти м'якенький, мов живий.

Лізь до мене на коліна,
ось морквина з пластеліни.

Г. Чорнобицька

КОНИК

(Ілюстрація Б. Божемського)

Кінь гукає: І-ги-ги!
Хочеш їхать на пуги,
на Дніпрові береги?

Я на коника сідаю,
я йому відповідаю:

-- Добре, коню, за хвилину
вирушаймо в Україну!

Г. Чорнобицька

ЗАЙЧИКОВІ ПИСАНКИ

Добру пам'ять зайчик має:
Гната й Гаплю пам'ятає.

Він же їм в зимову днинку
Був подарував ялинку.

А вони: „У теплий час
В гості ти прийди до нас!“

„Що ж, піду до них у гості!“ —
Каже зайчик вуцохвостий.

Дика курочка з-над річки
Продає щодня яєчка.

Яць до неї поступив,
Два яєчка закупив.

Став кольори добирати,
Ті яєчка малювати —

І зробив з них писанки,
Кольорові, мов квітки.

В кошик зайчик їх поклав,
Ще й фіялками прибрал.

Вийшла Гапля, вийшов Гнатик
У садочок погуляти.

Діти глип! — а на стежині
Яць у сірій козушині!

Кошик папками підносить,
Писанки прийняти просить.

Упізнали Яця діти,
Як же гостем не радіти?

Обіймали, пригортали
І до кошика покпапи . . .

. . . пасочки смачний ріжок
Ще й пахучий пиріжок —

Великодній пиріжок.

КАЗКА ПРО КИЯНКУ КРАСУНЮ ПОДОЛЯНКУ

Давно, давно, ще за тих часів, коли татари на українські землі наїзди робили, була в київського князя донька Киянка Красуня Подолянка, про яку слава по цілому князівству котилася і навіть у сусідні держави доходила. Кажали про неї, що була вона гарна, як ясна зоря в небі, розумом і відвагою могла з кожним мужем помірятися, а лагідністю й добротою то хіба святим поступалася.

Татарський хан, бузувір поганій, мав сорок синів. Усіх їх любив, але найбільше любив найстаршого. Бо був той найстарший ханенко грізний і войовничий. Відколи підріс, ханові правою рукою став. Усе в походи ходив, близькі й далекі землі підбивав, добро всяке й невільників без числа здобував і до батьківського двору привозив. Уже стільки понавозив, що треба було нові комори й засіки будувати.

За таку дбайливість вирішив хан своєму найстаршому синові надзвичайну дружину вибрати. Хотів таку знайти, щоб ніде їй рівної не було. І почав шукати невістки по всіх-усюдах: і поміж доньками своїх вельмож, і поміж доньками сусідніх володарів, і поміж простими дівчатами, навіть і поміж рабнями. Багато бачив гарних та розумних, але ні одна не видалася йому гідною його сина.

І почав уже хан втрачати надію, як ось мандрівні купці, що побували в київських землях, принесли йому радісну вістку:

— Так і так, — кажуть, — продавали ми різний крам у дворі київського князя і бачили його доньку Киянку Красуню Подолянку. Та така гарна, така гарна, що ми вже скільки земель з'їздили, а такої не бачили! А до того ще й мудра, і відважна, і добра. Сам князь якраз тепер із синами в похід вирушив, і в Києві мало війська лишилося. Без труда можна буде місто взяти й князівну здобути.

Почувши це, хан довго не думав — зібрав військо й вирушив на Київ. Чи тиждень минув, чи місяць — уже татари під Києвом. Облягли місто з усіх боків — і миша не проскочить.

Посилає хан своїх послів до киян і велить їм таке сказати:

— Прийшли ми не з війною, а з доброю новиною. Не будемо міста здобувати, ані людей бити-грабувати. Хочемо лише вашу князівну Киянку Красуню Подолянку за нашого хороброго

ханенка — сина самого татарського хана висватати. Буде вона в сріблї-золоті походжати і найбільші почесті серед нас, правовірних татар, мати.

Ох, і розгнівалися ж кияни, коли таку мову почули!

— Щоб наша славна князівна та поганому татаринові за жінку стала?! Та ніколи того не буде! — кричать. — Головами тут усі до одного наложимо, а до такої ганьби не допустимо!

Кажуть тоді ханові послї:

— Як хочете . . . Битися, то й битися . . .

Вийшла на ту мову з хоромів сама Киянка Красуня Подолянка і каже до дружинників:

— Не губіть, слуги мої вірні, нашої столиці! Адже самі знаєте, що ані батенька, ані братів моїх удома нема і майже вся дружина з ними пішла. Жменька вас проти татарської сили не встоїть. Ворог же, місто взявши, все пограбує, церкви святі попалить, людей у неволю забере і мене з ними. Краще вже піду я сама з доброї волі. Хай моя одна голова за вас усіх і за місто наше славне буде.

Стали кияни князівну відмовляти, стали мати й сестри голосити — не допомгло. Тверда була у своїй постанові Подолянка.

— Не журіться! — потішає. — Без Божої волі людині і волос із голови не спаде. Як Бог хоче — так і буде! Моліться щиро — може Він і вислухає ваших молитов.

І на тому стало.

Попрощалася Киянка Красуня Подолянка з родиною, слугами і з усім містом та й пішла в татарський табір. А за нею плачі та голосіння постелилися — гірші, як на похороні.

Прийшла Подолянка до хана, стала перед ним, сміливо на нього подивилась і мовила:

— Ось і я, хане! Прийшла з доброї волі, тож і ти слова дотримай: міста не займай і людей моїх не кривдь!

Подивився хан на князівну й засміявся задоволено.

— Бачу, — каже, — що ти й справді розумна та відважна. А щодо вроди, то, мабуть, у Криму такої красуні зроду не було. Якраз такої дружини хотів я для свого сина улюбленого. А за місто і за людей своїх не бійсь — я слова дотримаю!

Завернуло назад татарське військо, ніякої шкоди киянам не заподіявши. А князівну наказав хан цілу дорогу на золотих ношах під шовковим

наметом нести, всяко їй годити і почесі їй, як хановій дружині, віддавати. Коли ж прибули до Бахчисараю, поселили Подолянку в прегарному палаці, зі слонової кости різьбленому і накритому срібним дахом. А в палаці — розкіш невидана: стелю стовпи золоті підпирають, водограї б'ють пахучими водами, скрізь найдорожчі кадила куряться. Мармурові підлоги оксамитними килимами вкриті, у кришталевих дзбанках дивні квіти заморські квітнуть, у водограях рибки золоті плавають. Куди не глянь — усе шовки, та оксамити, та золото, та срібло, та каміння дорогоцінне — так і ряхтить ув очах. Слуг і рабів приставлено до Подолянки без числа. Всі князівні в очі заглядають, всі одне поперед одного намагаються кожне її бажання вгадати, всі перед нею на колінах повзають. Але на кожному вікні палацу ґрати міцні і густі, — навіть руки не просунеш, і знадвору тисяча татар з важкими та гострими ятаганми на сторожі стоїть. Пильнують, щоб князівна не втекла. Бо хан пригрозив, що всім голови

повідрубує, коли синові нареченої не встережуть.

А син той, найстарший ханенко, пішов далеко в похід на землі індуські та й забарився.

І так сидить Киянка Красуня Подолянка у своєму розкішному палаці, наче пташка в золотій клітці. Але ні горя, ні радості на втіху ворогам не виявляє. Рибок золотих годує, пісень рідних співає та ревно Богу молиться.

От чи довго вже вона сиділа так, чи ні, аж прибувають до хана послы від київського князя, а за послами ціла валка вантажених возів їде.

Прийняв хан послів, а вони йому й кажуть:

— Так і так, хане татарський, вернувся наш володар з походу, довідався про лихо й оце нас прислав. Привезли ми сто возів пшениці зерно-зерно вибраної, сто возів ярого воску зеленого, сто возів меду липового і тисячу бобрових шкур. Забирай оце все і споживай, а нам віддай нашу славну Киянку Красуню Подолянку! Бо, як не віддаси по-доброму, то рушимо на тебе війною і нашу князівну силою заберемо.

Усміхнувся хан, кликнув слуг і наказує їм:

— Ану, витягніть но там із комор сто возів пшениці зерно-в-зерно вибраної, сто возів ярого воску зеленого, сто возів меду липового і тисячу бобрових шкур!

Як слуги виконали наказ, то хан і каже по-слам:

— Оце добре, що ви мені нагадали, бо я все забуваю. У мене, бачите, того добра нікуди подіти. Пшеницю черва точить, боброві шкури міль побила, мед попліснів, а віск від спеки топиться.

А тоді до слуг:

— Порубайте но шкури боброві, а мед, пшеницю й віск у море викиньте — хай не заваджують!

Висипали ханові слуги пшеницю в море, повикидали мед і віск, а боброві шкури порубали палашами на локшину. Князеві ж послы дивилися на це мовчки і мали великий жаль у серці.

„Стільки добра, стільки праці людської іродів бусурмен знищив! — думали собі. — Певно й справді воно в нього вартости не має.”

А хан каже до них:

— Ось бачите! Не треба мені нічого того, що ви привезли, і Подолянки я вам не віддам! Але, як задумає ваш князь на нас війною йти, то я вашу князівну накажу в мішок зав'язати і також у море кинути. Як не буде наша, то не буде й ваша . . .

Засмутилися послы, завернули валку возів і поїхали назад.

Але за місяць приїжджають інші послы від київського князя з іншим викупом: привозять ханові десять бочівок червінців і десять возів дорогої зброї. І знову просять:

— Візьми, хане, червінці й зброю, а нам віддай князівну!

— Оце добре, що ви мені пригадали! — відповідає хан. — Бо я зовсім забув!

Кликує, як і за першим разом, слуг, наказав відчинити скарбницю і збройню, витягнути десять бочівок червінців і десять возів дорогої зброї та й висипати все в море.

— Забагато в мене того всього завелось, — каже. — Зброя іржавіє, а червінці вже в грудки злипаються — треба лопатами пересипати . . .

Вернулися і вдруге київські послі із золотом та зброєю, але без Подолянки. А тут уже й посланці від ханового сина прибувають і вістку приносять, що повертається ханенко із здобиччю незчисленною. Тільки що вози з добром дуже важкі, а бранці, поморені далекою дорогою, скоро йти не можуть, тож і військо з ними мусить поволі просуватися.

Зрадів дуже старий хан, як це почув. Зараз у всі сторони світу гінців розіслав, щоб просили всіх володарів сусідніх і найбільших вельмож на весілля.

Почали гості з'їжджатися, а тут і сам ханів син із здобиччю прибув. Тисячі возів із золотом за ним приїхали, тисячі верблюдів, дорогими тканинами, пахощами та солодощами навантажені, і сто тисяч здобутих у війні бранців прийшли.

Хан сина улюбленого обіймає і хвалиться йому:

— Поки ти, сину, воював і добро всяке здобував, я тут також дарма не сидів. Придбав для тебе наречену. Подивись, чи до вподоби тобі . . .

Та кому б така красуня, як Киянка-Подолянка, не сподобалася! Ханенко, як лише побачив її, то сам не знав, що з ним діється.

— Бачу, — каже до батька, — що ти ще краще від мене справився. Велику здобич я здобув, але вся вона і мізинця цієї дівчини не варта.

А Киянка Красуня Подолянка в думках до Бога молитву зносить:

„Та й страшний же цей ханів син! Гордий та жорстокий та непривітний! Не допусти, Господню, щоб він мені за чоловіка став!”

А ханські слуги тим часом золото в засіки зсипають, всяке інше добро по коморах ховають, бранців поміж собою ділять. Ще всієї роботи не скінчили, аж у браму — стук-стук! — втретє послі від київського князя просяться. Пригнали сто табунів коней, бистрих, як вітер, і тисячу татарських бранців, давніше у війні здобутих. І знову просять:

— Візьми, хане, коней, прийми своїх підданих, що в нас у неволі пробували, а нам віддай нашу князівну Киянку Красуню Подолянку. Відколи її нестало, над містом сонце не світить, батьки за нею побиваються, брати й сестри з жури помарніли, всі кияни очі виплакали. Віддай нашу князівну!

Та тверде було бусурменське серце. Камінь зм'як би скоріше, ніж воно. І хан не лише не змилосердився, а ще й посміявся з князевих послів схотів. Покликав князівну, зібрав усіх вельмож,

усіх гостей і при них та при синові всю пригоду з Подолянкою оповів.

— Тепер, — каже, — вони привели мені сто табунів коней і пригнали тисячу наших підданих, що у війні в неволю попали. Дивіться ж, що я на це скажу!

Гукнув на слуг і наказує:

— Їдьте мерщій на пасовисько і відділіть сто табунів коней, а в місті наловіть тисячу людей! Коней порозганяйте у степ, а людям голови повідрубуйте! Забагато маємо коней, а від людей тісно в місті.

Як почули це присутні, то їм від страху аж мороз по спині пробіг. Однак, ніхто не зважився проти ханового наказу слова сказати.

А хан, ніби нічого й не сталося, всміхається і до київських послів такими словами промовляє:

— Видно, ваш князь не знає, що у мене сміттям називається таке, що там у вас велику вагу має. Тримаю я вашу князівну для свого сина, бо другої такої красуні у світі нема. Коли ж уже хочете й справді її назад в обмін дістати, то дайте мені щось таке, чого я ще не мав і не бачив. Та добре запам'ятайте: не хочу ні золота, ні самоцвітів, але хочу такого, що було б гарне, як золото, і самоцвіт, і сама Киянка Красуня Подолянка. Як до семи днів мені таке принесете — віддам вам вашу князівну, а як не принесете — хай ваш князь не гнівається — бути Подолянці за дружину моєму синові улюбленому. За тиждень від сьогодні весілля.

Засмутилися послі, голови вниз попускали і думу важку думають: за тиждень вони ж і до Києва не доїдуть. Коли б же й доїхали, то що можуть у викуп привезти, коли в того бусурмена справді лише пташиного молока бракує . . .

А гості сміються з ханової вигадки:

— Оце добре ти, володарю, придумав: хай дадуть тобі таке, чого в тебе нема, чого ти ще не бачив, і таке, що було б краще від самоцвітів і від самої Киянки Красуні Подолянки! . .

Та тут несподівано озвалася сама Подолянка:

— Хай буде по твоєму слову, хане! Я сама за себе викуп складу. Дам тобі щось таке, чого ти ще не мав і не бачив і що буде краще від золота та самоцвітів, і від мене, грішної.

Здивувалися присутні й сміятися перестали. А хан зацікавився дуже.

— Що ж ти можеш дати?

— Це вже моя річ, — каже Подолянка. — Тільки ж ти приобіцяв мене звільнити за щось таке, чого ти ще не мав і не бачив і що буде краще від золота й самоцвітів. Гості — свідки.

— Гарзд, — погодився хан. — Я слова не ламаю.

А сам думає: „У жінок розум короткий. Що вона там зможе таке дати, щоб я його не бачив?“

Вернулася князівна у свій палац, усіх слуг повиганяла, а сама замкнулася і цілий тиждень не виходила. І ніхто не знав, що вона там робила.

Як же минув тиждень, вийшла Киянка Красуня Подолянка і звеліла повідомити хана, що вже викуп готовий.

Зібралися всі ханові сини, всі царедворці і всі гості, запрошені на весілля. Хан на золотому троні сів і свого найстаршого сина праворуч від себе поставив. Покликали послів від київського князя та й чекають.

Тоді прийшла й Подолянка і перед ханом плетений кошичок, накритий вишиваною хустинкою, поставила. Тоді хусточку зняла і каже:

— Дивись, хане!

Глянув хан і зацікавився дивом. А ханові сини й вельможі й гості, щоб краще бачити чудо-диво, повитягали шиї, мов гуси, і очам своїм не вірять.

— Ну, хане, — питає тоді князівна, — маєш ти таке чи ні? Як не маєш, то, може, бачив коли? Коли ж бачив, то скажи, як воно називається.

Хан побачив, що програв, і з досади навіть слова сказати не зміг. Але ханенку, якому ніяк не хотілося Подолянки втратити, вдав дуже веселого.

— Та це ж яйця! — крикнув навмисне голосно й силувано засміявся.

— Ба ні, ханенку, не яйця! — заперечила князівна. — Звалися яйцями, коли білими були. А тепер стали писанками. Свої роботи хвалити не годиться, але хай усі присутні самі скажуть, чи мій викуп умові відповідає, чи ні?

Тут усі навіть про безпеку забули й в один голос закричали:

— Відповідає, відповідає! Ці писанки кращі за самоцвіти, і хіба ти одна можеш з ними красою змагатися!

Хан із сином дуже посмутніли, бо писанки й справді були чудові. Списані мудрими взорами, одна гарніша від другої, так і брали за очі. Та не лише за очі — здавалось, аж серце лоскотали.

Померкли перед ними всі дорогоцінні прикраси на багатих одягах присутніх, і навіть величезний смарагд на хановій чалмі блиск утратив, неначе засоромився. Лише одна князівна при своїх писанках ще краща стала.

Тоді озивається хан пошепки до сина:

— Що тепер зробимо, сину? Мусимо відпустити Подолянку!

А ханенко, також пошепки, відповідає:

— Як відпустиш її — життя мені не буде! Глибоко мені ця князівна в душу запала. Вигадай щось! . .

Шкода ханові улюбленого сина. От він і каже до Подолянки:

— Гарні твої писанки — нема що сказати! Але і в нас такі вміють робити. Почекай тиждень — поставлю тобі їх цілий кіш.

— А як не поставиш? — питає Подолянка.

— Як не поставлю, — відповідає хан, — тоді проси мене, чого хочеш.

А сам собі думає: „У мене тисяча найкращих у світі мистців, а кожен з них тисячу штук уміє показати. То, хіба, зуміють і писанки зробити”.

І скликав хан усіх найвидатніших мистців із свого царства, звелів усі яйця до палацу позвезити, всі фарби по крамницях викупити. І посадив мистців до роботи. А мистці наколотили фарб повні бочівки, побрали в руки пера золоті та пензлі шовкові і заходилися яйця розмальовувати. Малювали, малювали, тисячі яєць побили, так що довкола палацу ціле озеро з білків та жовтків постало, а зі шкаралуп виросла височезна купа. А найстарший мистець з дротяним нагаєм поза спинами майстрів ходить і, як хто не справується добре, то такому до ребер тіло розсікає. Котрі ж найкраще розмальовані яйця, велить окремо у великий кіш складати. За тиждень кіш був повний.

От знозу зібралися вельможі, гості й слуги. Хан посередині на золотому троні сів і старшого сина праворуч від себе поставив. Тоді наказав покликати і Киянку Красуню Подолянку.

Відкрили кіш, а султан і питає князівни:

— А що, бачиш?

— Бачу, — відповідає князівна. — Великих ти мистців маєш, хане. Мабуть, ніхто краще від них яєць не зуміє розмальовати.

Зрадів хан, а ханенко — ще більше.

— Ну, що ж, — говорить хан, — умову пам'ятавш?

— Пам'ятаю, — відповідає Подолянка. — Умова була така, що ти поставиш кіш, повний писанок. Але я тут ні однієї писанки не бачу.

— Як кажеш?! — скрикнули батько і син.

— Кажу, — говорить князівна, — що бачу перед собою великий кіш ГАРНО ПОМАЛЬОВАНИХ ЯЄЦЬ, але ПИСАНКИ тут нема ні одної!

Розлютився хан і звелів усіх мистців перед себе покликати. Мав їх жорстокою смертю скарати. Та вони почали проситися:

— Змилосоєрдися над нами, хане! Є нас тут тисяча, і кожен з нас уміє по тисячі різних штук. Але як писанки писати, ніхто з нас не знає!

Ханенко з горя дорогу одежу на собі подер, а старий хан із сорому перед гістьми та з жалю за сином аж розхворівся. Та Киянка Красуня Подолянка на те не вважає, підступає сміливо до хана і пригадує:

— За першою умовою, хане, ти зобов'язався мене звільнити, а за другою — кожне моє прохання вдоволити. Твої царедворці й гості свідками були.

Та хан так охляв, що лише рукою махнув: мовляв, хай буде!

Отже, князівна й каже:

— А моє прохання таке, щоб ти всіх моїх земляків, які у вас тут у татарській неволі пробувають, звільнив і додому відпустив. Бо у нас незабаром рокове свято — Великдень, а в цей день усі мусять бути щасливими.

Мусів хан і на це погодитись, щоб перед світом у брехуни не пошитися.

Ох, і справді ж радісний був того року Великдень, коли Киянка Красуня Подолянка вернулася в рідний Київ і привела зі собою видимо-невидимо людей, що довгі роки в татарській неволі поневірялися! Кажуть, що тоді сонце цілий тиждень на небі стояло і не заходило. А дзвони так дзвонили, так дзвонили, що на цілий світ було чути.

Хан незабаром помер. А ханенко пішов у далекий похід своєю тугу за Подолянкою розвіяти.

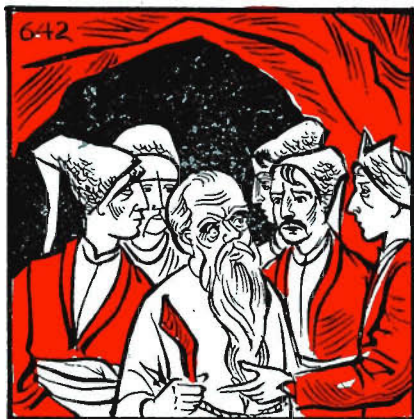

Пояснення-словничок: засік — комора на зерно (bin for grain); правовірний — такий, що вірить у правдивого Бога, або визнає правдиву віру у правдивого Бога, або визнає правдиву віру (true believer); бузувір або бусурмен — невірний, безвірний (faithless, infidel), зневажлива назва турків і татар; хорома — палата, двір (palace); голосіння — плач над померлим (lamentation, wailing at funeral); ряхтіти — виблискувати (to sparkle, to glisten); ятаган — великий, кривий піж-сікач (curved sword, yataghan); ярий зелений віск — найкоштовніший рід воску; палаш — коротка шабля (broad sword, falchion); локшина — українська назва макарон; червінець — давня золота монета (ducat); чалма — матерія, що її чоловіки у східних країнах обвивають довкола голови у формі шапки (turban); самоцвіт — дорогий камінь (gem); царедворець — вельможа, що живе у царському дворі, царський дорадник (officer of court, courtier); охлясти — знесилитися, втратити силу (to grow weak, to tire).

БОГДАН, КОЗАК-ХАРАКТЕРНИК ІСТОРИЧНА КАЗКА UKRAINIAN TALE БОГДАН, КОЗАК-SORCERER

РОЗДІЛ XLIII: СТЕПОВІ РОЗБИШАКИ

CHAPTER XLIII: BANDITS OF THE STEPPE

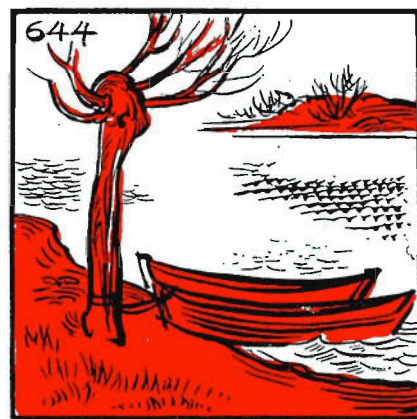
Козаки обступили старого: — Хто ви такий, діду?

The Kozaks surrounded the old man. "Who are you?" they asked.

— Ви радше запитайте, як до Криму без коней дібрались! — відповів дід.

"You'd better ask me how to get to the Crimea without horses," said the old man.

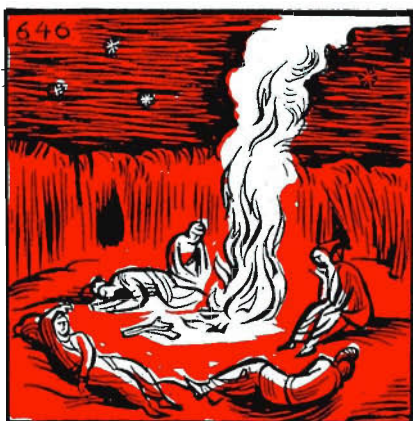
Дід мовчки вивів козаків з балки над степову річку.

He took the Kozaks from the gully to a steppe river.

— Річка розтала. Ось вам човни. Допливете трохи не до самого Перекопу.

"The river has melted. Here are the boats. They'll take you almost as far as Perekop."

Заночували козаки в очеретах.

The Kozaks slept in the reed.

Прокинулися з твердого сну, міцно зв'язані на руках і ногах.

They woke up in the morning with their hands and feet tied.

(Кінець сорок другого розділу)

(End of Chapter XLII)